
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

УДК 342.413

О.І. Косілова,

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права Національної академії
Служби безпеки України, м. Київ

ІНДИКАТОРИ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Стаття присвячена питанням визначення та аналізу індикаторів політичної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки. Аналізуються можливості їх використання для протидії загрозам національній безпеці. Розглянуто різні підходи щодо визначення понять “індикатор політичної безпеки”, критерії їх визначення та функції.

Ключові слова: політична безпека, національна безпека, індикатор, індекс, граничне значення, моніторинг, демократія, права і свободи громадян, державна політика та державне управління.

Статья посвящена вопросам определения и анализа индикаторов политической безопасности как неотъемлемой составляющей национальной безопасности. Анализируются возможности их использования для противодействия угрозам национальной безопасности. Рассматриваются разные подходы к определению понятий “индикатор политической безопасности”, критерии их определения и функции.

Ключевые слова: политическая безопасность, национальная безопасность, индикатор, индекс, граничное значение, мониторинг, демократия, права и свободы граждан, государственная политика и государственное управление.

Політизація суспільного життя, тісний взаємозв'язок політичних процесів з економічними, соціальними, духовними, інформаційно-ідеологічними обумовлює необхідність здійснення наукових досліджень, спрямованих на розробку та вдосконалення заходів протидії процесам, що руйнують основи державного та суспільно-політичного ладу, несуть загрозу національній безпеці. Для держави, для всіх соціальних систем забезпечення національної та політичної безпеки як однієї з її найбільш важливих складових, є найбільш пріоритетним напрямом діяльності.

Особливої ваги проблема дослідження індикаторів політичної безпеки набуває у сучасних умовах у зв'язку з “гібридною війною”, яка ведеться Російською Федерацією по відношенню до нашої держави, та створення на суверенній території України квазідержав “ЛНР” та “ДНР”.

Забезпечення національної безпеки є комплексною діяльністю, що потребує не тільки відповідних ресурсів та визначення кількісних та якісних характеристик ймовірних загроз, а й визначення граничних значень їх існування, тобто індикаторів безпеки. Забезпечення національної та політичної безпеки за допомогою системи граничних значень індикаторів має стати частиною загального процесу, який визначатиме не лише тактику, а й стратегію розвитку держави та суспільства. У зв'язку з цим обрана тема дослідження є важливою та актуальною.

Проблема політичної безпеки залишається малодослідженою на сьогодні. У вітчизняній сек'юритології є окремі розробки у цьому напрямі, зокрема у працях В.Г. Кременя, І.Ф. Бінько, С.І. Головащенко. Так, А.Б. Качинський здійснив загальне дослідження індикаторів національної безпеки. Серед зарубіжних дослідників варто виділити праці В. Серебрянникова, О.М. Хлобустова, А.Ю. Мельвіля, М.В. Ільїна, Т.А. Алексєєва та інших.

Метою статті є визначення змісту поняття “індикатор політичної безпеки”, аналіз окремих індикаторів політичної безпеки для їх використання при визначенні та прогнозуванні можливих викликів та загроз національній безпеці.

На нашу думку, під поняттям “політична безпека” слід розуміти рівень захищеності національних інтересів у політичній сфері. Забезпечення політичної безпеки передбачає такий стан правових норм і відповідних інститутів безпеки, що гарантують захист суверенітету (держави, народу, нації), територіальної цілісності та конституційного ладу держави, тобто можливість нації та створених нею соціальних інститутів здійснювати незалежну внутрішню і зовнішню політику.

На думку російського дослідника О.М. Хлобустова, політичну безпеку держави можна визначити як “стан ненасильницьких суспільних відносин, що виключає використання військових засобів та методів соціальними суб’єктами для досягнення політичних та інших цілей. Тобто політична безпека розглядається як демократичний спосіб взаємодії політичних сил, мирне співробітництво між народами, політичне та правове вирішення проблем, пов’язаних зі зменшенням політичної та соціальної напруги” [1].

Суть політичної безпеки полягає в наявності міцного політичного суверенітету в межах міждержавних відносин та політичної стабільності суспільства, що досягається шляхом формування дієвої політичної системи. Остання покликана збалансувати інтереси різних соціальних груп відповідно до принципу верховенства права, що передбачає дію легітимного закону, рівність прав та обов’язків всіх суб’єктів права, незалежно від статі, соціального, майнового статусу, національної, расової чи іншої приналежності. Саме в цьому сенсі можемо говорити про дієву систему політичної безпеки, де держава в особі державних органів, а також недержавні суб’єкти гарантують забезпечення та всебічну реалізацію прав і свобод особи, забезпечують народовладдя та демократію у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Отже, політична безпека взаємопов’язана з такою властивістю політичної системи, як політична стабільність.

У сучасній політичній науці здійснюються спроби виокремити показники (індикатори) політичної безпеки, за допомогою яких визначаються можливі виклики та загрози політичній безпеці держави. Загалом поняття “індикатор” (indicator) є багатозначним та означає “пристрій, речовина, показник тощо, за допомогою яких здійснюють контроль зміни параметра контрольованого явища, процесу, системи або стану об’єкта і створюють сигнал інформації у формі, зручній для сприйняття суб’єктом контролю” [2, с. 11].

Індикатори політичної безпеки є сигналами, свідченнями небезпеки. Такими показниками, зазвичай, є політичні події, процеси, прояви, відомості, ефекти, що дозволяють завчасно виявити небезпеки, їх характер, джерела, спрямованість, масштаби та можливий час їх початку [3, с. 21].

Функція таких індикаторів полягає в прогнозуванні та попередженні про порогові або небезпечні зміни політичного стану. Відхилення вимірюваних параметрів цих показників від визначеного як оптимального рівня стану політичної безпеки є свідченням загрозливих впливів. Перебільшення певного порогового рівня такого відхилення (від’ємного чи додатного – залежно від параметра індикації) може бути свідченням стану політичної небезпеки. Система індикаторів політичної безпеки суспільства є сукупністю найважливіших макрополітичних показників, які характеризують відповідність стану суспільної системи визначеним критеріям політичної безпеки [4, с. 26].

Базовими критеріями для вимірювання загроз політичній безпеці є індекси та гранично допустимі значення (поріг). Індекс (index) – відносний показник, що вказує місце елемента в сукупності або характеризує стан деякої системи. Індекс, зазвичай, складають у певний період у відсотках до вихідної цифри, яку беруть за 100 %. Треба зазначити, що є два основні способи формування індексів: через проведення експертних опитувань та через використання кількісних даних про політичну систему та її елементи. Дослідження індексів та порогових значень політичної безпеки можливе шляхом моніторингу політичної ситуації суб’єкта. Моніторинг (англ. monitoring) – постійне спостереження, систематичний збір та аналіз інформації з метою прогно-

зування можливості загроз безпеці політичних інтересів особи, суспільства, держави від зовнішніх та внутрішніх загроз у регіоні; планування дій за стратегічним реагуванням на загрози; надання варіантів дій для відповідних інститутів, держави, суспільства [3, с. 21].

На сьогодні ані серед вітчизняних, ані серед зарубіжних дослідників немає одностайності щодо визначення змісту поняття та елементів системи індикаторів національної та політичної безпеки. Наявні розробки поки що малочисельні та розрізнені. Зокрема, на думку українського дослідника А.Б. Качинського, основними індикаторами національної безпеки є: визначення свободи преси, індекс верховенства права, індекс демократії, глобальний інноваційний індекс тощо [2, с. 14].

Багатьма міжнародними установами складаються рейтинги країн за їхніми політичними ризиками (наприклад Business Environment Risk Index – BERI, Political Risk Index – PRI, World Political Risk Forecast – WPRF, International Country Risk Guide – ICRG, Institutional Investor’s Country Credit Rating, POLICON, Control Risks, Euromoney’s Country Risk Index тощо). Індекс сприйняття корупції – щорічний рейтинг країн світу, що розраховується організацією Transparency International з 1995 р. Країни в рейтингу впорядковані за показником рівня корупції, який базується на оцінках підприємців та аналітиків за десятибальною шкалою [2, с. 13].

Зарубіжні дослідники розробляють комплекс вимірюваних інструментів для оцінки рівня демократії. Оскільки демократія є однією з засадничих цінностей при забезпеченні політичної безпеки, ці розробки становлять значний інтерес для обраної теми дослідження. Зокрема А.Ю. Мельвіль, М.В. Ільїн, Т.А. Алексеева розробили систему комплексних індексів, що дозволяють здійснювати кількісні вимірювання забезпечення політичної безпеки різних країн. Ця система індексів називається “Політичний атлас сучасності”. На основі цих індексів вимірюються такі показники: 1) індекс державності (є головним із них); 2) індекс зовнішніх та внутрішніх загроз; 3) індекс потенціалу міжнародного впливу; 4) індекс якості життя; 5) індекс інституційних основ демократії [5, с. 6–14].

Досліджуючи різні країни світу на основі індексу державності, науковці дійшли висновку, що 55,4 % дисперсій значень індексів підтверджує проєкцію світу, де зовнішні та внутрішні загрози протиставлені якості життя, державності та демократії. Це своєрідна проєкція національного виживання та його якості. Для багатьох країн, доля яких склалася невдало, найголовнішим завданням є забезпечити власне існування, відвернути та нейтралізувати внутрішні та зовнішні загрози. Для більш успішних країн головним пріоритетом їх розвитку є висока якість життя, і заради цього вони готові приборкати та зменшити свої амбіції щодо міжнародного впливу. Зокрема, до категорії “країн-невдах” дослідники відносять такі країни, як Руанда – 99,1 %, Ірак – 97,5 %, Конго – 94,7 % тощо), а до “ситих країн” (Австралію – 98,4 %, Бельгію – 96,5 %, Ліхтенштейн – 91,0 %).

Відповідно до другого показника (26,4 % дисперсій значень індексів) державність та демократія протиставлені одне одному. Цей індекс виявляє залежні країни-“карлики”, які приносять в жертву свою державність, самостійність, навіть суверенітет заради збереження демократичних процедур, та диктатури, для яких демократія не важить нічого, а сильна державна влада є найголовнішим пріоритетом. Друга складова добре пояснює наявність авторитарних режимів (Лівія – 94,7 %, В’єтнам – 90,7 %, Куба – 90,1 % тощо) та невелику кількість повністю залежних демократичних “клонів” (Тувалу – 90,5 %, Сан-Томе та Принсіпі – 80,1 %, Фіджі – 63,0 %) , а також Республіка Молдова (81,0 %) та Монголія (78,4 %).

Третя складова пояснює лише 10% відмінностей між державами (11,2 % дисперсій значень індексів). У ньому відображена проєкція “ціни людини” в державі. Тобто держави самі вирішують, що для них є більш важливим – міцна державність, незалежність, суверенітет чи якість життя населення. До таких країн, що мають “закритий режим” та “майже забули” про власних громадян, науковці відносять Гватемалу – 84,8 %, Колумбію – 81,8 %, Тонга – 69,4 %.

Четверта складова відображає лише 7 % дисперсії, але є надзвичайно важливою, тому що це проєкція максимізації міжнародного впливу. Країн, які дійсно можуть вплинути на долю нашого світу, є зовсім небагато, і цей унікальний ресурс об’єднує

їх у привілейований міжнародний клуб. Ці країни – лідери світового впливу (США – 78,5 %, Росія – 75,6 %, Індія – 73,5 %, Китай – 41,2 %, Німеччина – 41,1 %, Японія – 40,5 %) [5, с. 12–13].

Американський дослідник К. Боллен увів у науковий обіг поняття “індекс політичної демократії”, який вважається одним із найефективніших під час дослідження рівня демократичності режиму. Науковець застосовує процесуальний підхід до визначення індексу політичної демократії. Демократію науковець розуміє як взаємодію еліт і нееліт. Індекс політичної демократії вимірюється за двома основними характеристиками: політичні свободи та народний суверенітет (що відображений у виборах і має такі індикатори: виборність законодавчої та виконавчої влади, а також справедливість виборів). Індикаторами політичних свобод є свобода ЗМІ (за 10-бальною шкалою); свобода опозиції (за 4-бальною шкалою); санкції керівництва (за кількістю санкцій). Кожен із шести індикаторів ранжується від 0 до 100, а індекс обчислюється як їхнє середнє значення [6, с. 468–479].

Інший підхід до вимірювання рівня демократії застосовує дослідницька організація Economist Intelligence Unit (EIU) – так званий індекс демократії (Democracy Index). Дослідження було проведено в 165 країнах світу у 2017 р. та оприлюднено в доповіді. Усі країни в рейтингу поділені на чотири категорії – “повні демократії”, “недосконалі демократії”, “перехідні режими” та “авторитарні режими”. При класифікації автори доповіді враховували низку показників та категорій таких, як вибори і плюралізм, громадянські свободи, діяльність уряду, політична ангажованість населення і політична культура. За результатами дослідження до першої трійки рейтингу увійшли Маврикій, Ісландія та Швеція. Що стосується країн-сусідів України, то у рейтингу демократії Росія зайняла 135 місце, Польща – 53, Словачія – 44, Угорщина – 56, Румунія – 64, Молдова – 78, Білорусь – 138. Україна посіла у рейтингу 83 місце. На цій же позиції знаходиться Чорногорія. На сходинку вище – Гондурас, сходинкою нижче – Замбія. Таким чином, Україна належить до групи країн з “перехідним режимом”. На думку дослідницької організації EIU, ключовим для майбутнього прогресу України є “зіткнення між владними інтересами, які користуються перевагами влади упродовж десятиліть, і реформістськими силами”. За цим дослідженням рейтинг рівня свободи ЗМІ Україна оцінений як такий, “що медіа значною мірою не є вільними”. Загалом дослідники відзначають зниження рівня демократії в усьому світі. За версією авторів доповіді, в світі лише 19 країн із повною демократією, і це 11,4 % від усієї кількості держав, які потрапили в дослідження [7].

На думку українських дослідників В.Г. Кременя, І.Ф. Бінько, С.І. Головащенко, основними індикаторами політичної безпеки на сьогодні є: розвиненість політичної системи, насамперед, багатопартійності та стосунків влади й опозиції;

- 1) наявність соціально-політичних конфліктів, у тому числі: національних, релігійних, політико-ідеологічних, між гілками влади;
- 2) наявність політичного механізму розв’язання конфліктів у суспільстві;
- 3) наявність соціально-психологічної напруженості, масової нетолерантності та готовності громадян до силових шляхів розв’язання суспільних проблем;
- 4) ступінь поширення у суспільній свідомості ідеології патріотизму та суспільної солідарності, спільної історичної мети та історичної долі;
- 5) поширення та ступінь впливу деструктивних ідеологічних концепцій, у тому числі з-за кордону;
- 6) наявність механізму виявлення та реалізації громадської ініціативи населення, його впливу на рішення державної влади, громадського контролю за їх прийняттям та виконанням;
- 7) статус влади у суспільній свідомості: ступінь довіри до владних структур, авторитет влади;
- 8) ефективність функціонування механізму державної влади, в тому числі розподіл функцій влади [4, с. 26].

Результати соціологічних досліджень, які були проведені у 2017 р. Центром ім. О. Разумкова, ілюструють загрозливий стан стосовно рівня довіри громадян та влади та оцінки громадян щодо можливості захисту їх прав державними органами.

Зокрема, на думку громадян, основними джерелами порушення прав людини в Україні є: Президент України (14,8 %), кримінальні структури (13,5 %), Уряд (8,8 %). Мінімальна кількість опитаних вважає головними порушниками прав людини державні силові структури та добровольчі батальйони [8].

Незадовільно громадяни оцінюють очікування щодо захисту своїх прав. Майже кожен четвертий громадянин має намір шукати захисту за межами держави: звернення до Європейського суду з прав людини – 18,6 %, звернення до міжнародних організацій – 4,7 %. Отримати допомогу від держави сподіваються лише 15,7 %: звернення до суду – 6,7 %, звернення до органів влади, включно з народними депутатами та Президентом, – 3,9 %, звернення до прокуратури – 3,0 %, звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини – 2,1 % [8].

Громадяни переважно довіряють Збройним Силам – 55,9 %, Національній гвардії – 49 %, Державній службі з надзвичайних ситуацій – 45 %, добровольчому руху/територіальній обороні – 45,2 %. Погіршився рівень довіри до Національної поліції. Частка тих, хто повністю і швидше довіряє поліції, зменшилася з 40,7 % до 33,7 % проти показників 2016 р. При цьому рівень довіри до одного з її підрозділів – Патрульної поліції – на 8,3 % вищий. Найбільш критичною є ситуація з довірою громадян до судів і прокуратури, яким не довіряють 86,6 % і 83,3 %, відповідно [8].

Водночас хочеться наголосити і на певних недоліках індексування як методології в науці. Завжди актуальними будуть питання обґрунтованості шкали оцінювання, загрози надмірного суб'єктивізму, рівня повноти і достовірності отриманих результатів, комплексності та обґрунтованості ідеальної моделі, яка слугує об'єктом для порівняння та зіставлення. Як справедливо зазначає білоруська дослідниця Н. Антанович: “Слід пам'ятати, що індексування, а на його основі порівняння і ранжування держав, веде до дещо спрощеного розуміння політичних процесів” [9].

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що індикаторами політичної безпеки держави є такі: відсутність перешкод і обмежень політичних прав і свобод громадян; наявність політичної опозиції; справедливість і відповідність державно-політичного ладу національним інтересам; політична міць і геополітичний статус країни; ефективність політики і державного управління, що виражається у здатності енергійно переборювати кризи, забезпечувати відновлення і стійкий розвиток; довіра і добровільна підтримка влади більшістю суспільства; політична стабільність.

При цьому критеріями для визначення індикаторів політичної безпеки України є реальні та потенційні загрози політичній безпеці; а також визначення відповідності цілей, проголошених у засадничих нормативно-правових актах: Конституції України, Стратегії національної безпеки України, законах України “Про національну безпеку України”, “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” до їх реалізації та забезпеченості у суспільно-політичній та правовій сфері.

Вважаємо, що граничні значення індикаторів стану національної безпеки можуть стати важливим інструментом аналізу, прогнозування та стратегічного планування. Моніторинг результативності державної політики може стати потужною самостійною аналітичною процедурою та дієвим інструментом, що дозволить здійснювати вимірювання індикаторів політичної безпеки. Прийняття державними органами рішень повинно ґрунтуватися на аналізі індикаторів політичної безпеки. Останній має передбачати моніторинг і прогнозування тенденцій та динаміки цих макрополітичних показників з урахуванням негативної дії загроз.

Водночас, незважаючи на певні недоліки, можна припустити, що в майбутньому індексування як науковий інструмент (особливо, враховуючи розвиток і поширення програмних та інформаційних технологій) ставатиме все впливовішим та поширенішим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хлобутов О.М. Политическая безопасность как феномен общественной жизни. Политическая безопасность России. Информационно-аналитический бюллетень. 1997.
2. Качинский А.Б. Индикаторы национальной безопасности: определения та застосування їх граничних значень: монографія. К.: НІСД, 2013. 104 с.
3. Серебрянников В. Политическая безопасность: [России]. Свобода, мысль. 1997. № 1. С. 21.
4. Кремень В.Г., Бінько І.Ф., Головащенко С.І. Політична безпека України: концептуальні засади та система забезпечення: монографія. К.: МАУП, 1998. 92 с.

5. *Melville A.Y.* Политический атлас современности: замысел и общие теоретико-методологические контуры проекта. ПОЛИС (Политические исследования). 2006. № 5. С. 6–14. URL: <http://www.politstudies.ru/files/File/2006/5/Polis-2006-5-Melville.pdf> (дата звернення: 11.03.2018).
6. *Bollen K.M.* World System Position, Dependence, and Democracy: The Cross – National Evidence / K. M. Bollen. *American Sociological Review*. 1983. Vol. 48, No. 4. P. 468–479.
7. “Індекс демократії”: Україна залишається у групі “перехідних режимів”. URL: <https://hromadskeradio.org/news/2018/02/02/indeks-demokratiyi-ukrayina-zalyshayetsya-u-grupi-perehidnyh-rezhymiv> (дата звернення: 14.03.2018).
8. Громадяни України про безпеку: особисту, національну та її складові: Результати другого загальнонаціонального соціологічного дослідження Центру Разумкова – Київ 2017 р. URL: http://old.razumkov.org.ua/ukr/upload/1475664745_file.pdf (дата звернення: 14.03.2018).
9. *Антанович Н.А.* Индексы как измерительный инструмент в политологии. Вестник Брѣскага універсітэта. Серія 1. Філасофія. Паліталогія. Сачыялогія. 2010. № 1. С. 51–60. URL: www.law.bsu.by/pub/32/Antanovich_9.doc (дата звернення: 14.03.2018).

REFERENCES

1. *Khlobustov, O.M.*, 1997, Polytycheskaia bezopasnost kak fenomen obshchestvennoi zhizny. Polytycheskaia bezopasnost Rossyy. “Political Security as a Phenomenon of Social Life. Political Security of Russia”. Informational and Analytical Bulletin [in Russian].
2. *Kachynskiy, A.B.*, 2013, Indykatory natsionalnoi bezpeky: vyznachennia ta zastosuvannia yikh hranychnykh znachen: monohrafiia. “Indicators of National Security: Definition and Application of Their Maximum Possible Meanings”: monograph. K., 104 p., P. 11 [in Ukrainian].
3. *Serebriannikov, V.*, 1997, Polytycheskaia bezopasnost. Polytical Security. Russian Free Concept 1, P. 21 [in Russian].
4. *Kremen, V.H., Binko, I.F., Holovashchenko, S.I.*, 1998, Politychna bezpeka Ukrainy: kontseptualni zasady ta sistema zabezpechennia: monohrafiia. “Political Security of Ukraine: Conceptual Grounds and System of Support”: monograph. K.: MAUP, 92 p. P. 26 [in Ukrainian].
5. *Melvy, A.Y.*, 2006, Polytycheskyi atlas sovremennosti: zamysel y obshchye teoretiko-metodolohycheskye kontury proekta. POLYS (Polytycheskye yssledovaniya). “Polytical Atlas of Contemporaneity: Conception in General Theoretical and Methodological Contours. POLYS (Policy Studies) 5, 6–14. URL: <http://www.politstudies.ru/files/File/2006/5/Polis-2006-5-Melville.pdf> (Date of Application: 11.03.2018) [in English].
6. *Bollen, K. M.*, 1983, World System Position, Dependence, and Democracy: The Cross – National Evidence. *American Sociological Review*. Vol. 48, No 4. P. 468–479 [in English].
7. “Index of Democracy”: Ukraine Remains in Group “transient state”. URL: <https://hromadskeradio.org/news/2018/02/02/indeks-demokratiyi-ukrayina-zalyshayetsya-u-grupi-perehidnyh-rezhymiv> (Date of Application: 14.03.2018) [in Ukrainian].
8. Civilians of Ukraine about Security: Personal, National and Its Constituents: The Results of the General Sociological Study of Razumkov Centre, Kyiv 2017. URL: http://old.razumkov.org.ua/ukr/upload/1475664745_file.pdf (Date of Application: 14.02.2018) [in Ukrainian].
9. *Antanovych, N.A.*, 2010, Yndekсы как yzmeritelnyy ynstrument v polytolohyy. Vestnik Brestskaha universiteta. “Yandexes as Assessment Instrument in Polytology”. Vestnik Bręstskaha universiteta. Seriya 1. Filasofiiia. Palitalohiia. Satsyialohiia. No 1, 51–60. URL: www.law.bsu.by/pub/32/Antanovich_9.doc (Date of Application: 14.03.2018) [in Russian].

UDC 342.413

O.I. Kosilova,
Candidate of Political Science, Associate Professor, Associate Professor
of the Chamber of Theory and History of State and Law
of the National Academy of the Security Service of Ukraine, Kyiv

INDICATORS OF POLITICAL SAFETY OF THE STATE

For the state, for all social systems ensuring national and political security as one of its most important components, is the most priority area of activity. Insurance of the national security is a complex activity requiring not only adequate resources and the definition of quantitative and qualitative characteristics of probable threats, but also the definition of the limit values of their existence, i.e. safety indicators.

The term “political security” should be understood as the level of protection of national interests in the political sphere. The provision of political security involves such a state of legal norms and relevant security institutions that guarantee the protection of political sovereignty, territorial integrity, political independence and constitutional order of the state, that is, the ability of the nation and its social institutions to implement an independent internal and external policy.

In modern political science, attempts are made to isolate the indicators of political security, which determine the possible challenges and threats to the political security of the state, although today neither domestic nor foreign researchers have unambiguous definition of the concept and system of indicators of national and political security. Existing developments are still small and fragmented.

Indicators of political security are signals, indications of danger. Such indicators are usually political events, processes, manifestations, information, effects that allow to identify in advance the dangers, their nature, sources, orientation, scale and the possible time of their beginning. The function of such indicators is to predict and prevent the threshold or dangerous changes in the political state. The rejection of measured parameters of these indicators from the determined as the optimal level of the state of political security is evidence of threatening influences. Exaggeration of a certain threshold level of such a deviation (negative or positive – depending on the indication parameter) can be an indication of the state of political danger.

In our opinion, the indicators of political security of the state are: absence of obstacles and restrictions of political rights and freedoms of citizens; the presence of political opposition; justice and the correspondence of the state-political system to national interests; political power and geopolitical status of the country; the effectiveness of politics and public administration, expressed in the ability to vigorously overcome crises, provide recovery and sustainable development; trust and voluntary support of power by a majority of society; political stability.

At the same time, the criteria for determining the indicators of political security in Ukraine are real and potential threats to political security; as well as determination of conformity of the purposes stated in the basic normative-legal acts: the Constitution of Ukraine, the Strategy of National Security of Ukraine, the Bills of Ukraine “About the Fundamentals of National Security of Ukraine”, “About the Principles of Internal and Foreign Policy” to their realization and security in the socio-political and the legal field.

Keywords: political security, national security, indicator, index, boundary value, monitoring, democracy, citizens’ rights and freedoms, state policy and public administration.

Отримано 20.04.2018